

Sjöinventeringen 2016

Thomas Nilsson

Under våren och försommaren 2016 genomfördes en häckfågelinventering av 150 sjöar i Blekinge. Inventeringen ingick i en rad av projekt som Västblekinges Ornitologiska Förening genomförde under jubileumsåret 2016, då föreningen fyllde 40 år.

Inledning

Under två säsonger, 1989 och 1990, inventerades 1639 av 1684 sjöar och småvatten i Blekinge på häckande fågel (Andersson m fl 1990). Under 2016 upprepades denna inventering i mindre skala. I Sölvesborgs kommun kontrollerades samtliga 27 sjöar och småvatten av Jörgen Westergren och undertecknad, norr om Karlshamn inventerades 63 sjöar av Göran Andersson, Johan Wolgast, Rune Svensson, Ulf Oscarsson, Mats Olsson samt undertecknad.

För att få lite större spridning i landskapet inventerades även 38 sjöar i Backarydstrakten av Thomas Rodeson och 22 sjöar NO Karlskrona av Ivar Tägtström. Således kontrollerades 150 sjöar/småvatten i landskapet.

Metod

Liksom under inventeringen 1989/90 var målet att alla sjöar eller småvatten skulle besökas två gånger. Första besöket gjordes under senare delen av april och det andra under slutet av maj/början av juni. Liksom under den tidigare inventeringen noterades biotop/vegetation kring sjön, en uppskattning om arealen vass gjordes, vidare noterades antalet båtar i sjön och om tecken fanns på att sjön varit utsatt för sänkning. Även andra upplysningar inkom från inventerarna, bl a om sportfiske förekom.

Liksom under den förra inventeringen påpekade flera inventerare svårigheten att uppskatta ytan av vass. Alla har gjort det efter bästa förmåga och ingenting tyder på att vassens utbredning skulle ökat, snarare har den minskat. Vidare noterade flera inventerare att tillgängligheten till sjöarna blivit sämre. Omgivande hagmarker har ofta, i brist på betande djur, förbuskats och sikten har därmed blivit betydligt sämre. Igenväxning/uttorkning har dessutom inneburit att 17 (alla mindre än 1 hektar) av de 150 "sjöarna" torkat ut och finns inte längre. Dessutom har allt fler skyltar i stil med "Privat väg" och vägbommar kommit upp och därmed har det ofta blivit betydligt längre promenader för att nå sjöarna.

Utvärderingen har skett enligt samma normer som vid inventeringen 1989/90 och huvudsakligen följt de Biologiska Inventeringsnormer (fåglar) som finns.

Resultat

Det totala antalet par respektive arter skiljer sig inte mycket åt mellan de båda inventeringarna: 1989/90 påträffades 474 par av 23 arter i dessa 150 sjöar och under 2016 noterades 460 par (-3%) av 24 arter (se tabell 1).

Minskningen av basarterna kricka (68 par till 27 par), gräsand (173 – 102) samt knipa (65 – 41), uppvägs till viss del av ökning av grågås (0 – 60), kanadagås (19 – 37) samt fiskmås (32 – 61).

Bland mer exklusiva arter kan glädjande ökning noteras för storlom (8 – 16), fiskgjuse (2 – 4), vattenrall (7 – 13) samt trana (2 – 12). Samtidigt kan minskning noteras för vigg (10 – 0), gråhäger (16 – 0) samt drillsnäppa (11 – 7).

Under den äldre inventeringen var 614 av 1639 sjöar tomma på fågel (37 %) och under fjolårets inventering var 55 (igenväxta inräknade) av 150 sjöar tomma (37 %).

I **Sölvesborgs kommun**, där samtliga 27 tidigare inventerade invatten kontrollerades, minskade det totala antalet par från 91 till 80 (-12%). Gräsanden minskade från 32 till 17 par (-47%), viggén försvann helt från Siesjö och Sölve grustag och skogssnäppa minskade från 6 till 1 par. På den positiva sidan finns ökning av grågås, knipa (finns numera i flera småvatten på Listerlandet), skäggdopping ökade i Siesjö från 2 till 8 par och i Sölve grustag från 2 till 4 par samt ökade antalet par av sothöna från 5 till 15.

I **Karlshamns kommun** där 63 sjöar norr om Karlshamns återinventerades ökade antalet par från 212 till 240 (+13%). Även här minskade antalet par av gräsand starkt, från 88 till 59 par (-33%), kricka minskade från 29 till 8 (-73%) och knipa minskade från 29 till 21 (-28%). Bland ökande arter kan grågås (från 0 till 43 par!), kanadagås från 11 till 17 (+54%) och fiskmås från 18 till 37 par (+105%).

I **Ronneby kommun** återinventerades 38 sjöar i Backarydstrakten. Här ökade det sammanlagda antalet par från 75 till 93 (+24%). Även i detta område minskade gräsand (-21%) och knipa (-50%). Ökade gjorde bl a gässen (grågås 0 till 7 par och kanadagås 7 till 15 par) och fiskmås (6 till 14 par).

*Grågåspar med ungar - en allt vanligare syn i Blekinges inland.
Foto: Rune Svensson.*

I **Karlskrona kommun** återinventerades 22 sjöar i Kättilsmålatrakten. Här minskade det totala antalet par från 96 till 47 (-51%). Största minskningarna här står kricka (från 18 till 2 par), gräsand (från 34 till 11 par) samt knipa (från 23 till 7 par) för.

Få arter ökade i detta område, dock gick grågås från 0 till 3 par och kanadagås från 1 till 5 par.

Tabell 1. Förekomst av inventerade arter 1989/90 respektive 2016.

	Sbg	Sbg		Khn	Khn		B-ryd	B-ryd		Kk	Kk		Tot 89/90	Tot 16
	89/90	16		89/90	16		89/90	16		89/90	16			
sångsvan		1		1	2					1			2	3
knölsvan	2	3								1			3	3
grågås		7			43			7			3			60
kanadagås				11	17		7	15		1	5		19	37
kricka	3	1		29	8		18	16		18	2		68	27
gräsand	32	17		88	59		19	15		34	11		173	102
vigg	10												10	
knipa	1	7		29	21		12	6		23	7		65	41
storskrake				4	6						1		4	7
storlom				1	7		5	7		2	2		8	16
smådopping	2	1											2	1
skäggdopping	4	12		8	2					1			13	14
gråhakedopping		1												1
gråhäger	10			6									16	
brun kärrhök	2	1			1								2	2
fiskgjuse	1				2		1	2					2	4
vattenrall	6	5		1	8								7	13
rörhöna	4	5		1							1		5	6
sothöna	5	15											5	15
trana		1			7		1	2		1	2		2	12
mi strandpipare	2			1				1					3	1
skogsnäppa	6	1		8	14		3	6		2			19	21
rödbena					1									1
drillsnäppa	1			5	3		1	1		4	3		11	7
fiskmås				18	37		6	14		8	10		32	61
fisktärna		2		1	2		2	1					3	5
Summa	91	80		212	240		75	93		96	47		474	460

Nya småvatten skapas

Under 2016 togs tillfället också i akt att besöka ett stort antal av alla de dammar som skapats under senare år. Utanför själva sjöinventeringen kontrollerades ytterligare ett tjugotal nya småvatten i Sölvesborgs och Karlshamns kommuner (se tabellerna 2 och 3). Inga av dessa existerade vid tidpunkten för den äldre inventeringen!

Längs nya dragningen av E22:an, från Sölve till Björkenäs, har 18 stycken dagvattendammar skapats. Dessa öppna system, till skillnad från slutna system, för omhändertagande av vägdagvatten har även ett ekologiskt värde. Gradvis etablerar sig växtlighet i dessa dammar och de kan tänkas bli häcklokaler för vissa fågelarter. Exempelvis har såväl rörhöna som gräsand och knipa iakttagits i dammarna. Dessa dammar har ännu inte inventerats.

Även i Olofströms kommun kontrollerades nya småvatten, bl a åtta vattenhinder på golfbanan i Boa.

	Charlottendal	Sölvedal	Sölve miljöst	Jockarp	Hällevik	Ekengård	Furumo
gravand		1			2		
gräsand		3			2		1
knipa				1			1
smådopping			1	1		2	
rörhöna	1						1
sothöna	1	1	2				
mi strandpipare			1				

Tabell 2. Fågelförekomst i sju ”nya” småvatten i Sölvesborgs kommun 2016.

	Björkenäs	Stensnäs	Vekerum	Stilleryd	Froarp1	Dala	Kölja	Åryd	Eriksberg2
grågås					4	1	1	1	2
kanadagås							1	1	3
gravand		1							
kricka			1				2		1
gräsand			1	2	4	2	6	5	
vigg			2				5		11
knipa	2	1	2		2	1	2	2	7
storskrake									2
smådopping	1	1	2			2	3	3	3
gråhakedopping			1						
rörhöna			1	1	1	1	2		2
sothöna	1	5	5			3	5	11	
trana			1				1		
mi strandpipare								2	
skogssnäppa							1		3
rödbena								1	

Tabell 3. Fågelförekomst i 19 ”nya” småvatten i Karlshamns kommun 2016.

1) Summan av fyra småvatten i Froarpstrakten. 2) Summan av nio småvatten på Eriksberg.

Undersökningar i Olofströms kommun

Som ett led i undersökningarna under 2016 inventerades också ett stort antal sjöar i Olofströms kommun av Paul Hansson. Glädjande resultat erhöles bl a för grågås (finns numera på ett tiotal lokaler), storlom (förekomst i åtta sjöar), fiskgjuse (minst 7 par), sothöna (förekomst på sex lokaler) samt trana (13 par).

På golfbanan i Boa fanns det par av sothöna i fyra av åtta vattenhinder.

På den negativa sidan kan noteras att det lilla beståndet av mandarinand, som funnits i området, har försvunnit och att beståndet av storskrake har minskat.

Slutord

Som nämnts ovan är det totala antalet par i de 150 inventerade sjöarna ungefär lika många under de båda inventeringarna. Vissa arter har ökat, exempelvis grågås, storlom, sothöna, trana och fiskmås. Mest slående är ökningen av grågås. Arten påträffades inte över huvud taget i dessa 150 sjöar under 1989/90, nu inräknades 60 par!

Bland minskande arter kan nämnas kricka, gräsand, knipa och drillsnäppa. Alltså just den typen av arter som vi förknippar med landskapets insjöar. Kanske pekar detta på ett oroväckande tillstånd för dessa arter och för våra insjöar!?

Jämför man utvecklingen nationellt, som den beskrivs i Green m fl (2016), finner man såväl likheter som olikheter. För grågås och kanadagås nämns en långsiktig ökning, som dock avtagit under senare år och i ett kortare tidsperspektiv rent av beskrivs som en minskning. Såväl kricka, gräsand samt knipa beskrivs som minskande, fast inte så uttalat som i vår undersökning.

Nationell ökning för storlom, fiskgjuse och trana stämmer väl med resultaten från Blekinge, likaså minskning av vigg och drillsnäppa. Förekomsten av fiskmås beskrivs som stabil och oförändrad. I Blekinges insjöar har arten ökat starkt mellan de båda inventeringarna.

Tack

Ett varmt tack riktas till sjöinventerare Andersson, Hansson, Olsson, Oscarsson, Svensson, Rodeson, Tägtström, Westergren samt Wolgast.

Ekonomiskt bistånd till undersökningen har erhållits från SOF/Wides fond.

Litteratur

Andersson, G., Nilsson, T. & Tägtström, I. 1990. Sjöinventeringen i Blekinge län 1989-1990.

Fåglar i Blekinge 1990: 89-118.

Green, M., Haas, F. & Lindström, Å. 2016. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling.

Årsrapport för 2015. Biologiska institutionen, Lunds universitet. Lund.

Thomas Nilsson, Stenhagsvägen 14, 374 33 Karlshamn